

Finansklagenemnda Person

Avgjørelse FinKN 2025-367

9.4.2025

Storebrand Livsforsikring AS

Livsforsikring/uføredekninger/pensjon

Uførepensjon – avkastning – avtalerevisjon – mandat - avtl. §§ 36 og 37 – FAD.

Forsikrede opplevde lav avkastning på uførepensjonsavtalen han hadde via jobben. Saken reiste spørsmål om foretaket hadde gitt riktig avkastning på uførepensjonen, subsidiært om det er grunnlag for revisjon etter avtaleloven §§ 36 og 37. Nemnda bemerket at spørsmål om avkastningens størrelse faller utenfor nemndas mandat. Nemnda tok ikke saken til behandling.

Saksfremstilling

Forsikrede ble ufør 20.2.18, og han hadde på det tidspunktet en uførepensjon via jobben (først i annet foretak X, men senere overtatt av Storebrand). Forsikrede har oppsummert at han:

har fått oppjustering uførepensjonen for perioden 20.02.2018 – 31.08.2024 med 4 596 kroner, noe som samlet utgjør en samlet økning på 1,51 %. [jf. beregning fra forsikrede i intern udatert klage]

Til sammenligning har den offentlige uførepensjonen, som er basert på Folketrygdens grunnbeløp (G), blitt endret med 28,02 %.

Foretaket opplyste 15.8.24 bl.a.:

Innledningsvis bør det bemerkes at ikke all avkastning oppnådd på uføreavsetningene går til regulering. Bokført avkastning skal først dekke garantert avkastning og evt. tilførsel til tilleggsavsetninger (bufferfond fra 01.01.2024). Hvis bokført avkastning ikke er tilstrekkelig til å dekke garantert avkastning skal differansen mellom garantert avkastning og bokført avkastning først forsøkes dekket av tilleggsavsetninger (bufferfond fra 01.01.2024). Hvis det ikke er tilstrekkelig med midler i tilleggsavsetningene, skal det dernest dekkes av Storebrand sin egenkapital.

[...] Altså: Det vi ser av begge disse oppstillingene er at bokført avkastning har vært såpass svak at den ikke var tilstrekkelig til å dekke garantert avkastning. Storebrand har derfor måttet skyte inn midler fra sin egenkapital i kontoføringen for 2022 (grunnlag for reguleringen i 2023) og i kontoføringen for 2023 (grunnlag for reguleringen i 2024) for å nå opp til den gjennomsnittlige garanterte renten.

[...]

2. Hva var administrasjonsgebyret dere tok for å forvalte avsetningen for min uførepensjon i 2023 og 2024?

Som det fremkommer av svaret på punkt 1 beregnes det en reguleringsomkostning.

Reguleringsomkostningen er 0,5% av grunnbeløpet pr. pensjonist pr. regulering, maks 20% av reguleringen.

Størrelsen på reguleringsomkostningene er oppgitt i besvarelsen av punkt 1: 420 kr. i 2023 regulering og 215 kr. i 2024 reguleringen.

Reguleringsomkostningene er vedtatt avvirket for fremtiden (uavhengig av denne henvendelsen).

Foretaket redegjorde nærmere for kapitalforvaltningen i e-post 5.9.24:

Prinsippet for Forvaltningen

Hver forsikringskontrakts midler forvaltes i en investeringsportefølje som består av ulike aktivaklasser, som næringseiendom, renteinvesteringer og aksjer. Avkastningen på porteføljen avhenger av avkastningen på investeringene i disse aktivaklassene. Fordelingen mellom aktivaklassene bestemmes av kontraktens

risikokapasitet, som igjen avhenger av buffer, garantirente og kontraktens lengde. Høy risikokapasitet gir høyere allokering til risikable aktiva og dermed høyere forventet avkastning, mens lav risikokapasitet gir motsatt effekt.

For å sikre stabil langsiktig avkastning, brukes lange fastrenteinvesteringer som et fundament i porteføljene. Disse investeringene gir en stabil langsiktig avkastning, men kan falle i markedsverdi ved renteoppgang, noe som reduserer periodens resultat.

[...]

Oppsummering:

[...] Men som nevnt så er renteøkningen som vi så i 2022 og 2023 noe som bidrar til en negativ periodiseringseffekt på avkastningen, men som på lengre sikt vil være positivt for forventet avkastning og regulering.

Vi mener vi nå har gitt informasjon som forklarer den svake avkastningen på uføreavsetningene som igjen danner grunnlag for regulering av dine uføreytelser (uførepensjon og innskuddsfritak).

Den svake avkastningen er resultatet av regelverket som gjelder for regulering av pensjoner, avkastningen i perioden, renteutviklingen i perioden samt gjeldende avtale med arbeidsgiver.

I brev 7.1.25 skrev foretaket bl.a.:

[...] Flere av spørsmålene går på hvilken premiereserve som er avsatt for å sikre [forsikrede] betalingsstrømmen av uførepensjon fram til pensjonsalder 67 eller tidligere friskmelding.

Dette er avhengig av hvilken tariff Storebrand har meldt Finanstilsynet og er et forhold mellom Storebrand og Finanstilsynet. Denne tariffen inneholder en forutsetning om grunnlagsrente som angir hvilken fremtidig avkastning Storebrand kan forvente på premiereserven og som derfor delvis bestemmer størrelsen på avsatt premiereserve etter tilflyttingen fra (...).

Grunnlagsrenten settes av forsikringssselskapet innenfor rammen av forsvarlig forsikringsdrift.

Det er ikke forutsatt at den enkelte uførepensjonist skal kontrollere at grunnlagsrente forutsetningen er anvendt riktig eller at eventuelt avkastning utover grunnlagsrente er anvendt på riktig måte etter lovgivningen. Finanstilsynet foretar tilsyn med dette.

[...]

Vi kan imidlertid bekrefte at pensjonsmottaker ikke direkte har rett på den garanterte avkastningen. Det er for eksempel ikke slik at 2 % garantert rente gir pensjonsmottaker 2 % høyere pensjonsutbetaling.

Det følger av forsikringsvirksomhetsloven § 3.13 2. ledd [...]

I et skjermbilde av informasjon fra det tidligere foretaket om hvordan uførepensjonen oppjusteres, fremgår:

[...] Uførepensjonen fra private tjenestepensjonsordninger oppjusteres ikke med samme sats som grunnbeløpet. Uførepensjonen oppjusteres ved å bruke avkastningen vi oppnår på pengene som står på pensjonsordningen. Vi kan derfor ikke si noe sikkert om fremtidig oppjustering. De siste årene har pensjoner blitt oppjustert med følgende satser:

2016: 2,78 %

2017: 1,1 %

2018: 2,39 %

Forsikrede har i det vesentlige anført at det ikke er satt rett avkastning på uførepensjonen. Foretakets avkastning var på 0,89 % i 2023, mens ordinær bankrente var 2,47 %. Høy inflasjon og lav avkastningen på aksjer i 2022 forklarer ikke at det har vært lav avkastning og dermed justering på uførepensjonen for hele perioden 20.2.18 – 31.8.24. Foretaket må bedre opplyse hva som er årsaken til den lave avkastningen. Med prisvekst vil de årlige utbetalingene over kort tid rent faktisk bli sterkt redusert når det ses opp mot kjøpekraft. Forsikrede har ikke fremforhandlet avtalen. Han har derfor et særlig vern som forbruker etter avtaleloven §§ 36, 37 og EØS-forbrukerdirektivet 1993/13 (som er del av norsk rett). Det vises særlig til direktivets art. 6 som verner forbruker mot urimelige vilkår. Følgene av dette er at vilkårene skal defineres som urimelige og de må dermed lempes slik de blir rimelige.

Videre følger det av forbrukeravtaledirektivet art. 5 at vilkårene skal være klare og forståelige. Det må da forventes at foretaket klarer å forklare innholdet i avtalen om uførepensjonen. Dersom foretaket setter opp en så vanskelig avtale at det ikke er mulig å se at denne er urimelig vil dette påvirke vurderingen av avtalen. Foretaket har så langt ikke ville forklare konkret hvordan de har kommet til en så lav avkastning at han årlig knapt får justert utbetalingen. Dette er dermed brudd på plikten om klare og forståelige vilkår.

Finansklagenemnda bør ikke avvise denne typen saker. FinKN er et tvisteløsningsorgan og det har plikt etter EØS-retten til å utøve forbrukervern. Videre er Finanstilsynet et tilsynsorgan, og ikke et klageorgan, og har ikke anledning til å avgjøre enkeltsaker. Dersom FinKN avviser saken fordi Finanstilsynet skal behandle denne, risikerer vi å få svar fra sistnevnte om at de heller ikke behandler saken. Dermed risikeres det at saken "faller mellom to stoler" og at nemndsystemet ikke fanger opp slike saker. Dette kan vanskelig være ønske fra partene som opprettet Finansklagenemnda.

Forsikringsforetaket har i det vesentlige anført at saken er FinKN uvedkommende da det ikke foreligger et vedtak fra foretaket som knytter seg direkte til eller mot klager som medlem i en kollektiv pensjonsordning. Klagen bør derfor ifølge vedtektene (jf. Pkt. 1.3 "Saksområde") ikke tas til behandling, men avvises.

Videre oppfatter foretaket at klager ikke har rettslig interesse av en klagebehandling, da klager er omfattet av en tredjemannsavtale og derfor ikke kan oppnå større eller bedre rettigheter enn det som er avtale mellom klagers arbeidsgiver og foretaket.

For øvrig er det Finanstilsynet som fører tilsyn med foretakets premiefastsetting, kapitalforvaltning og overskuddsberegninger i kollektiv tjenstepensjon.

Ellers har foretaket vist til at reglene for beregning av avkastning og overskudd på uførepensjon på tjenstepensjonsordningen er inntatt i § 8-10 i lov om tjenstepensjon (merk at fvl. § 9-16 femte ledd er erstattet av § 3-9 femte ledd). Bestemmelsen innebærer at det skal avsettes en premiereserve for oppskrivning av løpende pensjon og at denne skal tilordnes kontrakten og den forsikrede. Det er ikke slik at all avkastning oppnådd på uføreavsetningene går til regulering. Bokført avkastning skal først dekke garantert avkastning og evt. tilførsel til tilleggsavsetninger (bufferfond fra 1.1.24). Hvis bokført avkastning ikke er tilstrekkelig til å dekke garantert avkastning skal differansen mellom garantert avkastning og bokført avkastning først forsøkes dekket av tilleggsavsetninger (bufferfond fra 1.1.24). Hvis det ikke er tilstrekkelig med midler i tilleggsavsetningene, skal det dernest dekkes av foretakets sin egenkapital. Foretaket kan ikke se at det foreligger feil eller mangler knyttet til beregning av premier, avkastning eller overskudd og som er meddelt kunden i form av kontoføringsresultater.

Avtaleloven § 37 gir ikke grunnlag for endring av avtalen. Avtalen er inngått mellom to næringsdrivende, og vil for forsikrede fremstå som en tredjemannsavtale. Tredjemann kan ikke oppnå større rettigheter til ytelser etter avtale enn det som fremkommer av forsikringsavtalen mellom avtalepartene. Heller ikke avtaleloven § 36 kan gi grunnlag for endring. Hadde det vært tilfellet, ville det direkte innebære sensur av tvingende bestemmelser i forsikringslovgivningen. Bruk av avtaleloven § 36 må for øvrig i dette tilfellet vel sies å ligge godt utenfor kjerneområdet for bestemmelsen.

Finansklagenemnda Persons begrunnelse

Spørsmålet er om foretaket har gitt riktig avkastning på uførepensjonen, evt. om det er grunnlag for avtalerevisjon etter avtaleloven §§ 36 og 37.

Forsikrede har i hovedsak anført at det ikke er satt rett avkastning på uførepensjonen. Spørsmål om avkastningens størrelse faller utenfor nemndas mandat. Det vises her til begrunnelsen i 2020-294:

... Når det gjelder forsikredes anførsler knyttet til avkastningsgaranti og tilleggsavsetninger, bemerkes at det følger av nemndas saksbehandlingsregler pkt. 1 at tvister som hører inn under annen klageordning eller tilsynsmyndighet, ikke omfattes av nemndas mandat. **Dette gjelder bl.a. klager knyttet til størrelsen på forsikringspremien, selskapets gebyrer/kostnader og/eller avkastningens størrelse.** Det følger av forsikringsvirksomhetsloven § 3-19 at et selskap kan, eventuelt skal, benytte deler av overskuddet til tilleggsavsetninger. Bestemmelsen er en del av rammeregelvekset som gjelder for selskapet. Finanstilsynet er kontrollinstans i forhold til avsetningene/avkastningsresultatet, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 3-7. Flertallet finner etter dette at den ikke kan behandle forsikredes anførsler vedrørende spørsmålet om avkastningsgarantien er oppfylt og innsigelser knyttet til selskapets tilleggsavsetninger. [sekr. utheving]

Forsikrede har videre anført at det er grunnlag for avtalerevisjon med hjemmel i avtl. §§ 36 og 37, samt EØS-forbrukerdirektivet 1993/13. Forsikrede anfører at de årlige utbetalingene pga. prisvekst i løpet av kort tid rent faktisk vil reduseres ift. kjøpekraft, og at EØS-forbrukerdirektivet 1993/13 art. 6 gir et vern mot slike urimelige vilkår, samt at vilkårene på dette punktet er i strid med kravet til klare og forståelige vilkår i art. 5. Foretaket har på sin side anført at avtl. § 37 ikke gir grunnlag for endring av avtalen, som er inngått mellom to næringsdrivende. Videre at tredjemann ikke kan oppnå større rettigheter til ytelser etter avtale enn det som fremkommer av forsikringsavtalen mellom avtalepartene. Etter foretakets syn kan heller ikke avtl. § 36 gi grunnlag for endring. Hadde det vært tilfellet, ville det direkte innebære sensur av tvingende bestemmelser i forsikringslovgivningen.

Sett hen til at saken uansett ikke hører innunder nemndas mandat finner nemnda ikke grunn til å gå nærmere inn på dette.

Avgjørelsen er enstemmig.

Finansklagenemnda Persons konklusjon

Saken tas ikke til behandling.

Ved behandlingen deltok Kaja de Vibe Mallings (leder), Jon Einar Martinsen (bransjerepresentant) og Paal Bjønness (forbrukerrepresentant).